

UN SETMANARI MULTIMÈDIA: «L'HORA RADIADA» DE *MIRADOR* (1932)

CARLES SINGLA i CASELLAS

Mirador (1929-1937), setmanari català de literatura, art i política, va ser una publicació que, a banda del seu paper específic en el panorama periodístic de la Catalunya dels anys trenta, va intentar transcendir els límits de les seves pàgines amb l'organització d'una sèrie d'activitats extraperiodístiques. Les més conegudes d'aquestes són les sessions de cinema que, amb algunes interrupcions, es van celebrar entre 1929 i 1936. El setmanari va arribar a autodefinir-se en un editorial publicat en el número 166 (7.4.1932) com un «estat de consciència» i s'havia proposat d'una manera explícita una tasca educativa i de millora del nivell cultural de la societat de l'època. Les activitats que organitzava anaven destinades a ampliar i complementar aquesta tasca.

Una d'aquestes activitats, que casualment s'anuncia en el mateix editorial on es fa la declaració de *Mirador* com a «estat de consciència», és el programa de ràdio «L'hora setmanal radiada de *Mirador*». ¹ Es tracta d'una emissió setmanal de mitja hora de durada, a través de les ones de l'emissora EAJ-15 Ràdio Associació de Catalunya (RAC), que va tenir lloc durant la primavera i el principi de l'estiu de 1932. Tot i que en finalitzar la temporada es preveia que la iniciativa tindria continuïtat a la tardor següent, la interrupció va ser definitiva.

La particularitat d'aquesta iniciativa és que, en els mesos que dura, converteix *Mirador* en una experiència pionera, encara que senzilla i breu, d'allò que avui anomenaríem comunicació multimèdia. La idea que hi ha al darrere de la utilització de la ràdio apareix explicada a l'editorial esmentat i és, bàsicament, anar a buscar un sector important de lectors que ha quedat sense poder formar part «dels nostres primers assaigs de convivència» entre «els homes de *Mirador* i el públic que els té per seus». ² Amb aquests «assaigs de convivència» es fa referència especialment a les sessions de cinema, que, lògicament, havien constituït una possibilitat

1. «De dijous a dijous: expansió de *MIRADOR*», núm. 166 (17.4.1932), p. 1.

2. *Ibidem*.

molt limitada de posar en contacte el setmanari amb el públic. La ràdio es presenta, en canvi, com un mitjà amb una gran capacitat d'arribar a tot arreu, pobles i ciutats simultàniament, malgrat tenir un atractiu menor que el cinema i, en aquell moment històric, un parc de receptors limitat. Amb tot, el potencial de la ràdio d'arribar a un públic molt més extens que el de les sessions de cinema, o el de la mateixa difusió del setmanari, era importantíssim si tenim en compte que el nombre de radiooients estimats era de mig milió a Catalunya i de 200.000 a la ciutat de Barcelona.³ Cal considerar, però, que només una part d'aquest potencial s'havia de materialitzar com a públic de les emissions de *Mirador*.

El mateix editorial avança el programa que ha de caracteritzar aquesta «Hora radiada»: comentaris d'aspectes de l'actualitat política i social, anticipacions del número de l'endemà, una conferència setmanal a càrrec d'una personalitat de la política, les arts o les lletres, i «s'exposaran una pila de projectes que MIRADOR té en cartera per a posar-se en contacte amb els seus lectors forans per a organitzar sessions de cinema selecte, conferències, etc.».⁴

El salt de *Mirador* a les ones té lloc en un moment d'expansió de la ràdio com a mitjà de comunicació, afavorit pel canvi de règim que s'havia esdevingut exactament un any abans.⁵ Cada setmana apareixen a les pàgines del setmanari anuncis que promocionen la venda d'aparells de ràdio. Aquestes ens proporcionen també una dada interessant: un aparell receptor de tipus senzill costava 400 pessetes. La subscripció per a tot un any a *Mirador* en costava 14.

L'emissora Ràdio Associació de Catalunya s'havia consolidat com a segona emissora de Barcelona i pionera i capdavantera de la catalanització de la ràdio amb l'arribada del nou règim. Políticament, es pot situar com a «genèricament pròxima al patriotisme català, però optant per una clara desvinculació política concreta, segons les seves manifestacions públiques».⁶ Per tant, la posició era pròxima a la de *Mirador*, que tampoc no presentava vincles polítics explícits. Tot i que més endavant va disposar d'una xarxa d'emissores a diferents localitats de Catalunya, en el mo-

3. Jaume GUILLAMET, *Història de la premsa, la ràdio i la televisió a Catalunya (1641-1994)*, Barcelona, La Campana, 1994, p. 124.

4. «De dijous a dijous: expansió de MIRADOR», *art. cit.*

5. En el moment d'iniciar-se les emissions de *Mirador*, el Govern de la República preparava un decret per a convocar un concurs per a un servei nacional de radiodifusió que no tenia en compte la possibilitat que la Generalitat es fes càrrec de l'explotació o del control del mitjà. La convocatòria no es va arribar a dur a terme, en part per la campanya de refús que va tenir lloc a Catalunya impulsada per Ràdio Associació. Sobre la situació legislativa de la ràdio a Espanya i Catalunya, vegeu Rosa FRANQUET i CALVET, *Història de la radiodifusió a Catalunya*, Barcelona, Edicions 62, 1986, p. 83 i s.

6. Rosa FRANQUET, *op. cit.*, p. 72.

ment del programa que ens ocupa, aquesta xarxa encara no existia. Els horaris d'emissió els dies feiners eren de 12 a 15 hores, de 17 a 19 i de 20 a 23. D'altra banda, els mesos d'emissió coincideixen amb el pas a periodicitat setmanal de la revista *Catalunya Ràdio*, l'òrgan de la RAC, que fins aleshores apareixia mensualment i que el juny de 1932 es va transformar en setmanari substituint el periòdic setmanal titulat *La Ràdio* que publicava la mateixa emissora.⁷ En definitiva, els anys de la República van ser de forta expansió en tots els sentits per a la RAC i la relació amb *Mirador*, pel seu abast i per la seva brevetat, queda només com una petita però interessant anècdota en la seva trajectòria. Més endavant, l'emissora assajà un nou i més ambiciós projecte multimèdia a través del diari *L'Instant*, però en aquella ocasió la iniciativa del vincle partí de la ràdio.

El fet que «L'hora radiada» surti a les ones els dimecres —tret d'excepcions—⁸ a dos quarts de deu del vespre fa que l'emissió coincideixi amb el moment que el número del setmanari és a impremta, just abans d'aparèixer l'endemà als quioscos. A més, correspon també a l'horari de màxima audiència, a l'hora que les famílies, reunides a casa havent sopat, passen el vespre escoltant l'aparell de ràdio. La suma d'aquests dos factors, sens dubte, havia de ser utilitzada com a mitjà publicitari per a potenciar les vendes del número de cada setmana ja que, com hem vist, el programa radiofònic incloïa un avançament del contingut del setmanari. En contrapartida, malgrat que a les pàgines de *Mirador* figura molt poca informació sobre la composició del programa de ràdio, únicament a partir d'aquesta n'hem pogut reconstruir el contingut.

L'emissió inaugural va coincidir amb la vigília del primer aniversari de la proclamació de la República i es va esdevenir el dimecres 13 d'abril de 1932. Va tenir la participació de Ventura Gassol, conseller de Cultura de la Generalitat, a més del resum habitual del sumari del número que apareixia publicat l'endemà i d'unes paraules d'obertura de Guillem Díaz-Plaja, que va explicar «el sentit d'aquesta nova organització de *Mirador*». El fet que fos Díaz-Plaja qui efectués aquesta presentació i la seva presència amb un espai propi, el «Disc radiat», en la totalitat de les catorze emissions setmanals indueixen a creure que aquest polifacètic periodista —introduït pràcticament a totes les seccions del setmanari en aquella època— va desenvolupar un paper determinant i probablement d'impulsor a l'hora de materialitzar les emissions radiofòniques de *Mirador*. Díaz-Plaja devia tenir en el cas de la ràdio un paper similar al que Josep Palau duia a terme quant a l'organització de sessions de cinema.

7. ROSA FRANQUET, *Història de la radiodifusió...*, p. 140.

8. L'emissió del 26 de maig de 1932 va tenir lloc en dijous per la transmissió de les sessions municipals. Per la mateixa raó es va ajornar un dia el darrer programa, que va ser emès el 14 de juliol del mateix any.

La primera de les sintètiques notícies que el setmanari dedica a l'emissió radiofònica anuncia que, tot i la presència de Gassol en la primera emissió, «es deixarà en general de banda el fet polític, sempre que no arribi una circumstància excepcional. Comentaris de música, cinema, teatre i art aniran succeint-se setmanalment».⁹ Efectivament, diversos col·laboradors del setmanari hi van passant setmanalment a impartir una conferència, generalment relacionada amb la seva especialitat periodística, i sempre sobre temes vinculats a l'àmbit cultural o social.¹⁰ Tot i això, personalitats molt destacades de *Mirador* com Josep Maria de Sagarra, el director, Manuel Brunet, o el redactor en cap i futur director, Just Cabot, no arriben a participar en les emissions. La part fixa, a l'inici del programa, la constitueixen el «Disc parlat», un comentari de l'actualitat literària i artística a càrrec de Guillem Díaz-Plaja; el sumari comentat del número que apareixerà l'endemà de l'emissió; i algunes setmanes la referència també a informacions sobre organitzacions del setmanari, encara que aquestes no apareixen detallades. També s'esmenta sovint la bona acollida que troba la iniciativa: «Pot dir-se d'una manera ja segura que "L'hora radiada" de *Mirador* és ja una cosa consolidada per l'atenció dels radiooients que ens han fet saber per múltiples conductes la seva satisfacció encoratjadora.»¹¹ La citació, escollida a tall d'exemple, apareix en el número 171 (12.5.1932), després de cinc setmanes d'emissions.

A *Catalunya Música* es pot trobar el detall horari de la programació:

21.30. «Disc parlat».

21.40. Sumari del número de l'endemà.

21.45. Organitzacions *Mirador* (comentari de les activitats que s'organitzaven)

21.50 h. Conferència amb il·lustracions musicals.

Immediatament després del programa s'emeten l'hora exacta i l'espai «Quatre notícies. Informacions especials del diari *El Matí*», una altra col·laboració amb la premsa que era la primera d'una sèrie que l'emissora volia iniciar però que, en aquell primer intent, no van fructificar.

En el número 177 (23.6.1932) apareixen esmentades per primer cop les «Indiscrecions radiades», un espai dintre del programa que presumiblement devia ser una versió radiofònica de «*Mirador indiscret*». S'hi afir-

9. «L'hora radiada», *Mirador*, núm. 167 (14.4.1932), p. 8.

10. Cal remarcar que, entre els diferents col·laboradors que van passar pel programa, l'únic que va repetir en dues ocasions va ser Rafael Moragas. Uns altres noms que hi intervenen són col·laboradors molt esporàdics, com Ció Casanovas o Aurora Bertrana.

11. «L'hora radiada», *Mirador*, núm. 171 (12.5.1932), p. 8.

ma que aquest espai obté un èxit creixent, però no hi ha dades que permetin situar amb certesa quina va ser la primera vegada que es va emetre.

Després de catorze programes mantenint ininterrompuda la freqüència setmanal d'emissió, «L'hora radiada» acaba el 14 de juliol. En el número 180, publicat aquell mateix dia, s'anuncia que les sessions seran represes a la tardor. En realitat, com ja hem dit més amunt, no es van reprendre mai. Significativament, a l'editorial publicat el 6 d'octubre del mateix any sota l'epígraf «De dijous a dijous» es parla un altre cop de les activitats extraperiodístiques de *Mirador* i les emissions de ràdio no hi són ni esmentades. S'hi parla, en canvi, de sessions de cinema, del concurs de reportatges i del projecte d'exposicions d'art.¹² Unes quantes setmanes més tard, en el número 196 (3.11.1932), especialment dedicat a l'Exposició de Ràdio, Cinema Sonor i Fotografia, tot i que hi abunden tota mena d'unitats redaccionals sobre la ràdio, no es fa ni la menor referència a «L'hora radiada».

Les causes d'aquesta no-continuitat, presumiblement, van ser la manca d'entesa —econòmica o operativa, o totes dues alhora— entre els responsables del setmanari i els de l'emissora. No disposem de dades que ens permetin conèixer amb exactitud quins eren els termes de la relació entre tots dos. Seria més lògic, però, pensar que l'espai de *Mirador* era patrocinat pel setmanari, que no únicament devia ocupar-se de finançar-ne el contingut —pagant els conferenciants i, si era el cas, una col·laboració addicional a Guillem Díaz-Plaja—, sinó que devia satisfer alguna quantitat a l'emissora. Per les seves característiques, el programa era en bona part un mitjà de promoció del setmanari i aquest no tenia cap més manera de beneficiar-se materialment de l'emissió si no era amb un increment de les seves vendes. D'altra banda, durant l'estiu de 1932 s'acompleix una certa crisi en les relacions entre la premsa diària barcelonina i les emissores locals en deixar aquells de publicar la programació de ràdio perquè consideren que el nou mitjà perjudica la seva captació de publicitat.

Tanmateix, sense desestimar la importància que *Mirador* pogués concedir al vessant educatiu dels seus programes de ràdio i el paper exercit per aquest refredament en les relacions entre premsa i ràdio, no sembla desencaminat pensar que econòmicament no compensava el manteniment d'aquesta acció setmanal, a banda que unes altres raons de manca d'entesa poguessin influir igualment en la no-continuitat de la iniciativa. També sembla significatiu el fet ja esmentat que ni el director ni alguns dels col·laboradors més destacats del setmanari no participessin en el

12. «De dijous a dijous», *Mirador*, núm. 192 (6.10.1932), p. 1.

programa. Encara una altra hipòtesi seria que amb el canvi del director Manuel Brunet per Just Cabot, que es va esdevenir l'estiu de 1932, aquest darrer no fos partidari de continuar les emissions radiofòniques. A partir de la tardor d'aquell any, *Mirador* va concentrar els seus esforços en unes altres activitats, principalment les sessions de cinema —que es podien autofinançar i fins i tot proporcionar beneficis—, el premi de reportatges —que oferia l'avantatge de permetre descobrir nous col·laboradors— o el Saló Mirador de pintura.

Contingut dels programes «L'hora radiada» organitzats per *Mirador* i emesos per EAJ-15 Ràdio Associació de Catalunya

1. 13 d'abril de 1932
Breu parlament de Guillem Díaz-Plaja per a explicar el sentit del programa.
Sumari comentat del número 167 (14.4.1932).
Paraules de Ventura Gassol, conseller de Cultura de la Generalitat (evocació de la jornada del 14 d'abril de 1931).
2. 20 d'abril de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja (comentaris de l'actualitat literària i artística).
Sumari comentat del número 168 (21.4.1932).
Conferència de Josep Palau: «La música en el cinema», amb radiació de discos de films sonors.
Anunci de conferències, exposicions, etcètera, que *Mirador* projecta portar a comarques.
3. 27 d'abril de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.
Sumari comentat del número 169 (28.4.1932).
Informacions sobre organització de conferències i sessions de cinema a tot Catalunya. S'han establert contactes amb persones de Palafrugell, les Borges Blanques i Sabadell, a més d'unes altres poblacions.
Conferència de Rossend Llates: «Música dissonant», il·lustrada amb discos.
4. 4 de maig de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.
Sumari comentat del número 170 (3.5.1932).
Conferència de Rafael Moragas: «Els estudiants de fa trenta anys».
5. 11 de maig de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.
Sumari comentat del número 171 (10.5.1932).
Noticiari d'activitats organitzades per *Mirador*.
Conferència de Joan Cortès i Vidal: «Estil i dicció» (amb exemples procedents de disc).

6. 18 de maig de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.
Sumari comentat del número 172 (19.5.1932).
Noticiari d'activitats de *Mirador*.
Conferència de Concepció Casanova: «Primers amors de Goethe».
7. 25 de maig de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.
Sumari comentat del número 173 (26.5.1932).
Noticiari de les organitzacions de *Mirador*.
Conferència de Josep Maria Planes: «Els valsos vienesos», amb discos.
8. 1 de juny de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.
Sumari comentat del número 174 (2.6.1932).
Conferència de Rafael Moragas: «Records de la vida i de la mort d'Albéniz».
9. 8 de juny de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.
Sumari comentat del número 175 (9.6.1932).
Conferència de Robert Gerhard: «Música exòtica», amb discos.
10. 15 de juny de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.
Sumari comentat del número 176 (16.6.1932).
Conferència d'Aurora Bertrana: «Records polinèsics», amb discos.
11. 22 de juny de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.
Sumari comentat del número 177 (23.6.1932).
«Indiscrecions radiades».
Conferència de Jaume Passarell: «La sarsuela espanyola», amb discos.
12. 29 de juny de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.
Sumari comentat del número 178 (30.6.1932).
«Indiscrecions radiades» (?).
Conferència de Domènec Guansé: «Les valors dramàtiques del cançoner popular», amb discos.
13. 6 de juliol de 1932
«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.
Sumari comentat del número 179 (7.7.1932).
«Indiscrecions radiades» (?).
Conferència de Rafael Moragas: «Dames i artistes barcelonines de fa trenta anys», amb discos.

14. 14 de juliol de 1932

«Disc parlat», per Guillem Díaz-Plaja.

Sumari comentat del número 180 (14.7.1932).

«Indiscrecions radiades» (?).

Conferència d'Emili Grau-Sala: «El fi de segle que no he conegut».